

УНИВЕРЗИТЕТ "СВЕТИ КИРИЛ И МЕТОДИЈ" СКОПЈЕ
ИНСТИТУТ ЗА СОЦИОЛОШКИ И ПОЛИТИЧКО-ПРАВНИ
ИСТРАЖУВАЊА

м-р. АНДОН МАЈХОШЕВ

УЛОГАТА НА СОЦИЈАЛНИТЕ ПАРТНЕРИ ВО КОЛЕКТИВНОТО
ПРЕГОВАРАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ПЕРИОДОТ 1990-2010

(докторска дисертација)

Скопје, 2011

**УНИВЕРЗИТЕТ "СВЕТИ КИРИЛ И МЕТОДИЈ" СКОПЈЕ
ИНСТИТУТ ЗА СОЦИОЛОШКИ И ПОЛИТИЧКО-ПРАВНИ
ИСТРАЖУВАЊА**

м-р. АНДОН МАЈХОШЕВ

**УЛОГАТА НА СОЦИЈАЛНИТЕ ПАРТНЕРИ ВО КОЛЕКТИВНОТО
ПРЕГОВАРАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ПЕРИОДОТ 1990-2010**

(докторска дисертација)

Скопје, 2011

УНИВЕРЗИТЕТ "СВЕТИ КИРИЛ И МЕТОДИЈ" СКОПЈЕ
ИНСТИТУТ ЗА СОЦИОЛОШКИ И ПОЛИТИЧКО-ПРАВНИ
ИСТРАЖУВАЊА

М-р. АНДОН МАЈХОШЕВ

**УЛОГАТА НА СОЦИЈАЛНИТЕ ПАРТНЕРИ ВО КОЛЕКТИВНОТО
ПРЕГОВАРАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ПЕРИОДОТ 1990-2010 ГОДИНА**

(докторска дисертација)

Ментор:
Проф. Д-р. Лидија Христова

Скопје, 2011 година

Ментор:

Проф. Д-р. Лидија Христова

Членови на комисијата:

Проф. Д-р. Јорде Јакимовски

Проф. Д-р. Љубица Чонева

Проф. Д-р. Мирјана Сланинка-Динева

Проф. Д-р. Анета Јовевска

Датум на одбрана: 14. 04. .2011

Научна област: Политички науки

УЛОГАТА НА СОЦИЈАЛНИТЕ ПАРТНЕРИ ВО КОЛЕКТИВНОТО ПРЕГОВАРАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО ПЕРИОДОТ 1990 – 2010 ГОДИНА

Апстракт: Оваа докторска дисертација е научен допринос во областа на политичките науки и трудовото право. Нејзина основна цел е да утврди дали внатрешното и надворешното опкружување имаат влијание на процесот на колективното преговарање во Република Македонија. За да се одговори аргументирано на прашањето, во трудот го применивме моделот на индустриски односи на Харвардскиот професор *John T. Dunlop* прилагоден - адаптиран на наши услови. Во тој контекст се анализирани моќта на субјектите во колективното преговарање како внатрешно опкружување, како и влијанието на идеологијата на власта, пазарот на трудот, политиките на меѓународните финансиски институции, технологијата како надворешното опкружување.

Трудот е поделен во осум дела.

Во *првиот дел* се обработени поимот, суштината, дефиницијата, историскиот развој, функциите, претпоставките за колективното преговарање и друго.

Во *вториот дел* од трудот е разработена теоретската рамка за колективното преговарање.

Третиот дел се занимава со компаративна анализа на колективното преговарање во соседните држави, како и држави кои имаат слична политичка, правна и историска традиција.

Во *четвртиот дел* од трудот е обработено колективното преговарање во Европската унија (ЕУ).

Петтиот дел ги содржи меѓународно – правните инструменти за колективното преговарање на Меѓународната организација на трудот (МОТ), Организација на Обединетите нации (ООН) и ЕУ.

Шестиот дел од трудот се однесува на колективното преговарање во Република Македонија (РМ) во кој се обработени сите негови аспекти.

Во *седмиот дел* од трудот се претставени резултатите од истражувањето за функционирањето на колективното преговарање во РМ во периодот 1990-2010 година.

Во осмиот дел од трудот се претставени заклучоците од истражувањето, а во тој контекст се дадени и повеќе препораки кои се однесуваат на тоа како да се подобри колективното преговарање во државата.

Клучни зборови: колективно преговарање, колективен договор, социјален дијалог, социјално партнерство, компромис, социјален конфликт, влада, синдикат, здружение на работодавачи, мнозински модел на преставување, репрезентативен модел на преставување, Комисија за репрезентативност.

THE ROLE OF SOCIAL PARTNERS IN COLLECTIVE BARGAINING IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA IN THE PERIOD 1990-2010

Abstract: This doctoral dissertation is a scientific contribution in the field of political science and labor law. Its basic objective is to determine whether internal and external environment influence the process of collective bargaining in the country. To address the question of justification, the paper applied the model of industrial relations at Harvard Professor *John T. Dunlop* adapted to our conditions. In this context, the power of the subjects analyzed in collective bargaining as internal environment, and the impact of the ideology of power, labor market policies of international financial institutions, technology as the external environment.

The paper is divided into eight parts. The first part covered the concept, essence, definition, historical development, functions, assumptions of collective bargaining and so on.

The second part of the paper deals with the theoretical framework for collective bargaining.

The third part deals with a comparative analysis of collective bargaining in neighboring states, and countries with similar political, legal and historical traditions. In the fourth part of the paper is processed collective bargaining in the European Union (EU).

The fifth section contains international - legal instruments for collective bargaining by the International Labour Organization (ILO), UN and EU.

The sixth part of the paper refers to collective bargaining in the Republic of Macedonia, which are processed all its aspects.

In the seventh section of the paper are presented results of research on the functioning of collective bargaining in Macedonia in the period 1990-2010 year. In the eighth part of the paper presenting the findings of the survey and in that context is given more recommendations concerning how to improve collective bargaining in the state.

Key words: collective bargaining, collective agreements, social dialogue, social partnership, compromise, social conflict, government, union, association of employers, a majority model presenting a remarkable model of the presentation, Committee representative.

СОДРЖИНА

Кратенки	VIII
Вовед	1

I. ОПШТ ТЕОРИСКИ ПРИОД И ХИПОТЕТСКО-МЕТОДОЛОШКА РАМКА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

1. Оправданост на истражувањето	4
2. Предмет и цели на истражувањето	5
3. Теориски основи и појмовно-категоријален апарат	8
4. Теориска елаборација на истражувањето – досегашно третирање на истражувањето	10
5. Модел на анализа	11
6. Хипотетска рамка на истражувањето	12
7. Методолошки приод во истражувањето	13

ПРВ ДЕЛ

КОЛЕКТИВНО ПРЕГОВАРАЊЕ

1. Поимот и суштина на преговарањето	16
2. Поим и дефиниција на колективното преговарање	19
3. Историски развој на колективното преговарање	22
4. Теории за правната природа на колективните договори	27
5. Предмет и содржина на колективното преговарање	29
6. Проширување на предметот на колективното преговарање	31
7. Основни претпоставки за колективното преговарање	32
8. Субјекти на колективното преговарање	34
8.1. Влада	35
8.2. Синдикат	37
8.2.1. Поим, дефиниција, развој, методи и функции на синдикатот	38
А. Поим на синдикат	38
Б. Дефиниција на синдикатот	39
В. Историски развој на синдикалното движење	42
Г. Методи на синдикална активност	47
Д. Функции на синдикатот	48

Г. Степен на синдикализација и колективното преговарање	50
8. 3. Работодавачи	55
9. Нивоа на колективно преговарање	56
10. Однос на колективното преговарање со другите облици на уредување на работните односи.....	59
11. Времетраење на важноста на колективните договори	60
12. Регистрирање и објавување на Колективно договарање.....	61
13. Колективно преговарање и најниска плата	62
14. Значење на колективното преговарање	66

ВТОР ДЕЛ	
ТЕОРИСКА РАМКА	69

ТРЕТ ДЕЛ	
ПРАВНА РАМКА НА КОЛЕКТИВНОТО ПРЕГОВАРАЊЕ	78
1. Меѓународно - правни инструменти	78
2. Меѓународна организација на трудот (МОТ)	79
2.1. Создавање на МОТ	79
2.2. Основни обележја на МОТ	80
2.3. Нормативна дејност на МОТ	82
2.4. Организациона структура на МОТ	83
2.5. Помошни тела на МОТ	86
3. Меѓународно-правни инструменти на МОТ	87
3.1. Конвенции	87
3.2. Меѓународни конвенции на МОТ	88
3.3. Препораки	91
3.4. Препораки на МОТ.....	92
4. Меѓународно - правни инструменти на ООН.....	94
5. Меѓународно - правни инструменти на ЕУ.....	96

ЧЕТВРТИ ДЕЛ

КОЛЕКТИВНО ПРЕГОВАРАЊЕ – КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА

1. Колективно преговарање во Албанија	100
2. Колективно преговарање во Бугарија	102

3. Колективно преговарање во Романија	104
4. Колективно преговарање во поранешните југословенски републики	106
4.1. Колективно преговарање во Словенија	106
4.2. Колективно преговарање во Хрватска	110
4.3. Колективно преговарање во Србија	115

ПЕТТИ ДЕЛ

КОЛЕКТИВНОТО ПРЕГОВАРАЊЕ ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА	119
1. Вовед	119
2. Субјекти на колективното преговарање во ЕУ	120
А. Европска комисија	120
Б. Економско - социјален комитет на ЕУ	121
В. Синдикати	122
Г. Организации на работодавачите	123
3. Правна рамка на колективното преговарање во ЕУ	123
4. Покриеност на ЕУ со КД	124

ШЕСТИ ДЕЛ

КОЛЕКТИВНОТО ПРЕГОВАРАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.

1. Правна и институционална рамка	125
1.1. Правна рамка	125
1.2. Институционална рамка	130
2. Развојни фази на колективното преговарање во РМ	133
А. Прва фаза (1919 - 1941)	134
Б. Втора фаза-социјалистички период (1945 - 1990)	135
В. Трета фаза-самостојна Македонија (1990 - 2010)	138
3. Субјекти на колективно преговарање во РМ	140
А. Синдикати	140
4. Модели на преставување на синдикатот	146
4.1. Мнозински модел	147
4.2. Репрезентативен модел	148
4.3. Критериуми за репрезентативност на синдикатот	150
4.4. Репрезентативноста како причина за меѓусиндикален спор	151

5. Форми на организирање на бизнис заедницата	155
5.1. Стопански комори	155
5.2. Здруженија на работодавачи	158
5.3. Репрезентативност на здруженијата на работодавачи	163
5.4. Критериуми за репрезентативност	164
5.5. Репрезентативноста причина за спор на здруж. на работодавачи.....	167
5.6. Орган надлежен за утврдување на репрезентативност	168
5.7. Постапка за утврдување на репрезентативност	168
5.8. Резултати од постапката за утврдување на репрезентативност.....	170
А. Резултати за репрезентатив. на синдикатите за територијата на РМ.....	170
Б. Резултати за репрезентативност на здруженијата на работодавачи во приватниот сектор од областа на стопанството за територијата на РМ.....	171
В. Резултати за репрезентативност на здруженијата на работодавачи во приватниот сектор од областа на стопанството во РМ.....	172
Г. Резултати за репрезентативност на синдикати за јавниот сектор на територијата на РМ.....	172
Д. Резултати за репрезентативност на синдикати на ниво на гранки, односно оддели во стопанството и јавниот сектор	173

СЕДМИ ДЕЛ

ФУНКЦИОНИРАЊЕ НА КОЛЕКТИВНОТО ПРЕГОВАРАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

1. Препознавање на моќта на актерите во колективното преговарање	177
1.1. Препознавање на моќта на актерите (синдикатот) преку покренување на иницијативи.....	178
1.2. Препознавање на моќта на актерите преку вградување на интересите во КД.....	184
1.2.1. Препознавање на моќта на актерите преку вградување на нивните интереси во КД: Анализа на одредбите на ОКДС и ОКДЈС во однос на ЗРО во периодот (1994-1998) од аспект на поповолни решенија.....	184
1.2.2. Анализа на одредбите на ГКД во ОКДС и ОКДЈС во периодот 1994-1998 од аспект на поповолни решенија.....	190

А. Анализа на одредбите на ГКД од стопанството во однос на ОКДС во периодот 1994-1998.....	191
Б. Анализа на одредбите на ГКД од нестопанството во однос на ОКДЈС во периодот 1994-1998.....	201
1.2.3. Анализа на одредбите на КД во периодот 1999-2010	210
А. Анализа на одредбите на ОКДС и ОКДЈС во однос на ЗРО во периодот 1999-2010.....	211
Б. Анализа на одредбите на ГКД од стопанството и јавниот сектор во однос на ОКДС и ОКЈС во периодот 1999-2010.....	214
1.3. Препознавање на моќта на актерите (синдикатот) преку реакциите и преземените активности (колективни акции) кога не се инкорпорирани нивните интереси во КД	219
1.4. Препознав. на моќта на актерите (синдикатот) преку непочитување на одредбите на КД.....	226
2.Влијание на внатрешните фактори.....	236
2.1. Хипотеза бр.1. Моќта на актери зависи од бројот на членовите	236
2.2. Хипотеза бр.2. Моќта на актери зависи од финансиите.....	242
2.3.Хипотеза бр.3. Моќта/единството на актери (синдикатот) зависи од политичките влијанија врз актерите.....	248
2.4. Хипотеза бр. 4. Моќта на актерите зависи од кадровата политика	253
2.5.Хипотеза бр.5. Моќта на актерите зависи од можноста за мобилизирање/солидарноста.....	256
3. Влијание на надворешните фактори.....	264
3.1. Хипотеза бр. 6. Моќта на актерите зависи од правната рамка.....	264
3.2. Хипотеза бр. 7. Моќта на актерите зависи од идеолошкиот профил на владата (левица-десница).....	267
3.3. Хипотеза бр. 8. Моќта на актерите зависи од политиките на меѓународните финансиски институции (ММФ и СБ).....	277
3.4. Хипотеза бр. 9. Моќта на актерите зависи од пазарот на трудот.....	282
ОСМИ ДЕЛ	
ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ	290
1.Заклучоци: Коментар на резултатите од истражувањето	290

2. Препораки301

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА i - x